

9. Abony, Tatárhányás-dűlő

(Pest megye) Sza

A 4. számú főút Abonyt elkerülő nyomvonalának kutatása során megelőző feltárást végeztünk a dűlő területére eső két lelőhelyen.

39. sz. lelőhely: A 84+300–84+550 km-szelvényben próbafeltárást végeztünk, negatív eredménnyel. A 84+570–84+740 km-szelvényben egy *szarmata* temetőrészletet tártunk fel. A feltárt 7883 m²-nyi területen összesen 96 objektumot bontottunk ki, melyek közül 56 sír és 32 körárok volt. Emellett 3 árokrészletet, 4 gödröt és egy felszíni jelenséget is találtunk. Az említett gödrök közül a 80. számú leletanyaga alapján modern kori, a 16. számú lelet nélküli, a 45. és a 49. gödrök viszont a temetőnél korábbiak lehetnek. A 45. objektumból egy nagyméretű állat csigolyái, a 49. gödörből egy őstulok(?) erősen elmeszesedett csontváza került napvilágra. Az 57. számú objektum ismeretlen korú, melyben egy vagy két madár csontvázát találtuk. A három árokrészlet közül a 47. és 60. számú jelenségek tarthatók *szarmata* korinak.

A feltárást megelőzően megtaláltuk a temető Ny-i szélét és bizonyos, hogy a lelőhely a nyomsávon kívül, É-i és D-i irányba tovább folytatódik. A körárokkal körülvett és a jelöletlen sírok K–Ny irányú sorokba rendeződnek. A körárkok fele nyitott, bejáratuk DK-i vagy D-i irányba néz, a többi vagy árokrészlet vagy folytatása a nyomsávon kívülre esett. Nyolc zárt körárkot is kibontottunk, melyek közepén fekvő sírok fölé egykor halmot emeltek. Valószínű, hogy a több évszázadon át kiemelkedő halmokról nevezhették el *Tatárhányásnak* ezt a dűlőt. Az említett objektumokból nagy részben kézzel formált, kisebb részben jól iszapolt, gyorskorongolt kerámiatöredékek és állatcsontok kerültek napvilágra.

32 sír volt a körárkokon belül, 21 volt egyszerű aknasír, 4 gyermeket temettek el egy-egy körárok K-i vagy Ny-i ívébe, és egy nőt hantoltak el zsugorított helyzetben. Három körárok közepén találtunk két sírgödröt, melyek közül az egyik sírba minden esetben gyermeket temettek el. Hasonlóan érdekes volt a 71. számú, körárkos temetkezés, melybe egy nőt és egy férfit helyeztek együtt örök nyugalomra.

A sírok tájolása DK–ÉNy vagy D–É, ez alól a KDK–NyÉNy irányítású, zsugorított temetkezés az egyedüli kivétel. A temető sírjait, a szertartást követő néhány évtized után részlegesen (körárok nélküli sírokat) vagy teljesen (körárkos sírokat) kirabolták. Egyedül a már többször említett 24. számú, zsugorított helyzetben eltemetett nő sírja képez kivételt, melyet feltételezhetően babonás okokból nem bolygattak meg.

Koporsómaradványt két sírban, halvány fehéreslila színű, halotti lepelre utaló maradványt ugyancsak két körárkos sírban leltünk. A 34. sír alján faszén, illetve további három sír alján halotti ágyra utaló nyomokat dokumentáltunk.

A halott bokái mellé tíz esetben helyeztek edény-mellékletet, de további hat sír betöltéséből is került elő kerámiatöredék.

A női sírok többségében különféle alakú és színű üveg-, karneol- és mészkőgyöngyöket találtunk. Az általános viseleti tárgyak közül nagyobb számban voltak aláhajlított lábú, korong- és térdfibulák, kisebb számban bronzkarpercecek és vas övkarikák. Több esetben is rögzíteni tudtuk a gyöngyös viselet meglétét. A használati tárgyak nagy részét vaskések, vasárok, kisebb részét orsógombok, vas- és bronztűk alkották.

A férfisírokban vaskést, vasárat, vas és bronz övcsatokat, vasfibulákat és három helyen bronz- és ezüstérmét találtunk.

A gyermeksírokból főként gyöngyök és bronzfibulák (térd-, aláhajlított lábú korongfibula), ritkán bronzkarpercec, bronztorques, vascsengő és egy helyen ezüstlemezből kalapált tokveret(?) is napvilágra került. Minden gyermek sírjában volt edénymelléklet.

A temetőt elsősorban a Drag. 33. típusú terra sigillata, a korong-, a korai térdfibulák és a több helyen megfigyelt, ruha alját díszítő gyöngyhímzés alapján a 2–3. századra datáljuk.

42. sz. lelőhely: A lelőhely nagyjából É–D irányú sávját a főút 84+180–84+270 km-szelvénye és baloldali földút keresztezi. Ennek megfelelően a sáv keleti és nyugati szélét megtaláltuk. A lelőhely 2956 m² ásatási területén októberben 79 *szarmata* telepobjektumot tártunk fel: 3 árokrészletet és 76 kisebb-nagyobb, részben méhkas alakú és trapézszerű metszetű gödröt. Ház vagy más nagyobb méretű telepobjektum nem került elő. Őskori objektumot nem találtunk.

Az előkerült leletanyag (kerámia, állatcsont) meglehetősen szegényes. A kerámiára jellemző a kézzel formált, durván kidolgozott edények (többnyire fazekak) túlsúlya, elég kevés a szürke, korongolt edénytöredék. Két gödörben egy fél és egy egész edényt tártunk fel. Feltűnően sok a terra sigillata töredék (domborműves és sima oldaltöredékek, talpgyűrű), 11 gödör anyagában fordulnak elő. A 23. gödörben orsógomb, a 42. és 52. gödörben csontkorcsolya, a 20. gödörben üveggyöngy is volt. Leletanyaga szerint a *szarmata* településrészlet 2–3. századi.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

DINNYÉS ISTVÁN – GULYÁS GYÖNGYI – MADARAS LÁSZLÓ

10. Algyő határa

(Csongrád megye) Ő, Sza

A tervezett távvezeték magyarországi szakasza Algyő és Nagylak között mintegy 47,2 km hosszú, érinti Algyő, Tápé, Maroslele, Makó, Apátfalva, Magyarcsanád, Csánádpalota és Nagylak községek területét. Nyomvonala Makóig a meglévő olajvezeték nyomvonala mentén halad, attól átlag 5–8 m-re, majd Makót követően attól elválk, és önálló nyomvonalon vezetve Nagylak térségében éri el az országhatárt. Az Algyő–Nagylak MOL tranzit gázvezeték 50 m szélességben bejárat nyomvonalában, a 2003. évi terepbejárás során 43 régészeti lelőhely került elő.